

Muzeul Tarisznyás Márton
str. Rákóczi Ferenc, nr. 1.
Gheorgheni, jud. Harghita

Institutul de Arheologie și Istoria Artei
str. M. Kogălniceanu nr. 12-14
Cluj-Napoca, jud. Cluj

**RAPORT DE CERCETARE ARHEOLOGICĂ
SISTEMATICĂ
Lăzarea (jud. Harghita)**

Castelul Lázár – Curtea Asociației Bastion

Gheorgheni 2012

CUPRINS

I. FIȘĂ TEHNICĂ DE CERCETARE SISTEMATICĂ

II. RAPORT DE CERCETARE ARHEOLOGICĂ SISTEMATICĂ

II.1. Introducere

II.2. Cadrul fizico-geografic

II.3. Istoricul cercetării

II.4. Obiectivele cercetării

II.5. Scurtă descriere a metodologiei de cercetare

II.6. Prezentarea rezultatelor imediate ale cercetării

II.6.1. Stratigrafia generală a sectorului

II.6.2. Prezentarea principalelor descoperiri

II.6.3. Elemente de cronologie relativă și absolută

II.7. Concluzii

III. LISTA ILUSTRAȚIILOR DIN RAPORTUL DE CERCETARE ARHEOLOGICĂ SISTEMATICĂ

III.1. Lista ilustrațiilor grafice

III.2. Lista ilustrațiilor fotografice

IV. ILUSTRAȚIA RAPORTULUI DE CERCETARE ARHEOLOGICĂ SISTEMATICĂ

V. ANEXE

Anexa 1 - Copie după autorizația de săpătură

Anexa 2 – Documentația topografică

MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR

COMPARTIMENTUL ARHEOLOGIE

Soseaua Kiseleff nr.30
011347 București
România

Tel./ Fax: + 40 1 224.44.21
Tel. + 40 1 223.31.57

FT-CS 3

FIȘĂ TEHNICĂ CERCETARE ARHEOLOGICĂ SISTEMATICĂ

1. Nr. Autorizației

59/2012

2. Finanțatorul cercetării arheologice

Ministerul Culturii și Patrimoniul Național, Serviciul Public al Consiliului Județean
Harghita de Protejare a Monumentelor, Muzeul Tarisznyás Márton, Gheorgheni și
Fundatia Pro Muzeum, Joseni

3. Valoare finanțare

9.000 RON

4. Codul RAN al sitului arheologic

84601.01

5. Denumirea sitului arheologic

Lăzarea – Castelul Lazar

6. Județ

Harghita

7. Localitatea (oraș / sat, etc.)

Lăzarea

8. Comuna

Lăzarea

9. Punct

Castelul Lazar – Curtea Asociației Bastion

10. Adresa

11. Perioada de desfășurare

3 septembrie – 29 septembrie 2012

12. Instituția organizatoare a cercetării arheologice

Muzeul Tarisznyás Márton Gheorgheni și Institutul de Arheologie și Istoria Artei Cluj-
Napoca

13. Numele responsabilului științific

Dr. Ioan Stanciu

14. Scurtă descriere a situației arheologice

În cadrul cercetării din anul 2011 a fost identificată o locuință de suprafață denumită CXT 3 + CXT 15, ambele contexte aparținând în realitate aceluiași complex, dar fiind identificate în două secțiuni diferite. Construcția de față are dimensiuni ce o apropie de o construcție rectangulară, orientată pe direcția SV-NE și delimitată sub forma unei aglomerări de chirpici de dimensiuni variabile dar cuprinse totuși între 5 și 15 cm. Imediat sub dărâmătura pereților complexului a fost surprins nivelul de călcare delimitat pe baza fragmentelor ceramice descoperite, dar și a celor metalice. Datarea în sec. III-IV p. Chr. este asigurată de câteva fragmente ceramice, respectiv o „ceașcă” cu alveole la bază sau fragmente provenind de la vase de tip *Krausengefasse*.

În cursul cercetărilor din toamna anului 2012 s-a continuat cu delimitarea locuinței de suprafață identificată anul trecut. La aproximativ 7-8 m NV de ea, a fost surprinsă parțial o vatră de foc cu o groapă de deservire. În preajmă au fost identificate câteva gropi contemporane. Că ele reprezintă dovada unei amenajări de suprafață, atât de necesară pentru protejarea unei vetre deschise, rămâne o simplă supoziție. În privința materialelor arheologice, față de anul trecut remarcăm fragmentele ceramice de culoare cenușie lucrate la roată, având o pastă fină, ce aparțin unui mic castroane cu profilul în formă de „S”, două greutate conice din lut cu secțiunea circulară, o mărgică din sticlă, un vârf de lance din fier, o lamă de cuțit din fier, probabil fragmentul de la o cheie din fier și un ac din os. Se confirmă astfel datarea sitului undeva în sec. III-IV p. Chr.

15. Descriere tehnică (nr. secțiuni, suprafețe etc)

În cursul cercetărilor din campania 2012 au fost săpate trei suprafețe: S 4: 5x5 m, S 5: 5x5m, S 6: 5x5 m.

16. Suprafața cercetată (m²)

75 m²

17. Instituția deținătoare a arhivei

Muzeul Tarisznóyás Márton Gheorgheni

Confirm exactitatea informațiilor de mai sus. Orice informație falsă este sancționabilă conform legilor penale în vigoare.

Data completării,

5.10.2012

Semnătură arheolog

II. RAPORT DE CERCETARE ARHEOLOGICĂ SISTEMATICĂ

II. 1. Introducere

În perioada 3 septembrie – 29 septembrie 2012, în curtea Asociației Agricole „Bastion” (fost CAP) de la Lăzarea, în partea vestică a Castelului Lázár, au fost deschise trei secțiuni cu scopul de a delimita întreaga suprafața a locuinței identificate anul trecut dar și pentru clarificarea cronologiei sitului din epoca migrațiilor.

Cu toate că obiectivul a fost cercetat sistematic pe durata mai multor campanii, între 1963-1977, în 1982 și între 1999-2004, au fost publicate doar trei articole referitoare la aceste cercetări¹. Informațiilor conținute în respectivele lucrări, li se adaugă rapoartele anuale de săpături care se păstrează în manuscris în Arhiva Muzeului Tarisznys Márton (AMTM 1) din Gheorgheni². Din articolele publicate, a datelor cuprinse în manuscrise și pe baza materialul ceramic aflat în depozitul de arheologie al Muzeului din Gheorgheni (Nr. inventar: A73, A75, 177, 185, 308, 315, 316, 318, 321, 323, 327-328, 328, 325, 332, 333, 338, 339, 500) știm că sub Castelul Lázár și în împrejurimile sale se află o așezare din epoca migrațiilor. După prelucrarea și interpretarea preliminară a materialului ceramic am propus reluarea cercetărilor arheologice în partea vestică a Castelului.³

Ridicarea topografică a săpăturii a fost executată de firma Geoservice SRL din Gheorgheni⁴.

¹ MOLNÁR Ștefan–ZRINYI Andrei–TARISZNYÁS Martin–KERESZTES Iuliu–KOVÁCS Dionisie, *Însemnări pe marginea cercetărilor de la castelul feudal din Lăzarea*, AMP II., 1978, 105-116.; MUNTEANU Luminița, *Cercetări arheologice și istorice efectuate la castelul Lăzarea*, CA VII., 1982, 245-273.; GOGÂLTAN Florin–MOLNÁR Zsolt–EMÖDI Tamás–DARVAS Lóránt, *Cercetări arheologice efectuate la castelul de la Lăzarea (1999)*, EphemNap. XI., 2001, 301-329.

² MOLNÁR Ștefan–ZRINYI Andrei–TARISZNYÁS Martin, *Raport preliminar asupra săpăturilor de la castelul feudal din Lăzarea, efectuate între 10-22 iunie 1963*, Gheorgheni (mss.), 1964a.; MOLNÁR Ștefan–ZRINYI Andrei–TARISZNYÁS Martin, *Raport preliminar asupra săpăturilor de la Lăzarea, 1964*, Gheorgheni (mss.), 1964b.; MOLNÁR Ștefan–TARISZNYÁS Martin–ZRINYI Andrei, *Jurnal de șantier. Lăzarea* (mss.), 1965.; MOLNÁR Ștefan–TARISZNYÁS Martin–ZRINYI Andrei, *Raport preliminar asupra săpăturilor de la Lăzarea din anul 1965*, Gheorgheni (mss.), 1966a.; MOLNÁR Ștefan–KOVÁCS Dionisie–TARISZNYÁS Martin–ZRINYI Andrei, *Jurnal de șantier. Lăzarea* (mss.), 1966b.; MOLNÁR Ștefan–ZRINYI Andrei–TARISZNYÁS Martin–KOVÁCS Dionisie, *Raport informativ privind săpăturile de plan de la castelul feudal Lazar din comuna Lăzarea /rai. Gheorgheni/ executate între 17-29 iunie 1967*, Gheorgheni (mss.), 1967.; MOLNÁR Ștefan–ZRINYI Andrei–KOVÁCS Dionisie–TARISZNYÁS Martin–GYULAI Pál, *Szárhegyi Lázár-kastély 1967 – évi és 1968-i tervásatása. Ásatási napló*, Szárhegy (mss.), 1967-1968.; KOVÁCS Dionisie–TARISZNYÁS Martin–GYULAI Pál, *Raport preliminar despre cercetările arheologice și istorice de la castelul din Lăzarea. Anul 1968*, Gheorgheni (mss.), 1969.

³ DEMJÉN Andrea–LĂZĂRESCU Vlad, *Római császárkori és kora középkori leletek Gyergyószárhegyen. A régi ásatások újraértékelése*, In Publicațiile Muzeului Molnár István 3. Transilvania și relațiile ei în epoca migrațiilor timpurii, Székelykeresztúr, 2010/2011, 63-93.

⁴ Ridicarea topografică a fost finanțată de către Fundația Communitas și de Fundația Pro Muzeum.

II.2. Cadrul fizico-geografic

Castelul Lázár se află în mijlocul comunei, la poalele de sud ale dealului Szármány, pe malul drept al pârâului Csinód, la o altitudine de 759-769 m. Coordonatele GPS sunt: N: 46,44573°; E: 25,31526°.

II.3. Istoricul cercetării

La Castelul Lázár și în împrejurimile sale au fost întreprinse cercetări sistematice pe durata mai multor campanii arheologice. Se disting patru etape: prima între anii 1963-1974, a doua între anii 1975-1977, a treia în 1982 și ultima etapă între anii 1999-2004.

În interiorul castelului, aproape în toate campaniile arheologice au fost găsite fragmente ceramice aparținând epocii migrațiilor. Epocile ce au precedat evul mediu, sunt reprezentate în zona castelului de materiale ceramice aparținând culturii Sântana de Mureș-Cerneahov și probabil slave timpurii. Istoricul cercetării sitului se va referii numai la epoca migrației și a evului mediu timpuriu.

Lipsind documentația referitoare la aceste cercetări, am încercat să reconstituim ceea ce s-a săpat în secolul trecut pe baza jurnalelor de șantier și a rapoartelor anuale.

În 1963 în jurul magaziei CAP, situată la vest de castel, cu ocazia lucrărilor de construcții s-au distrus cinci morminte. După descrieri M 1, 2 și 3 nu au putut fi datate, M 4 a fost atribuit „epocii migrației popoarelor”, iar M 5 a fost un mormânt de incinerare slav. Între 1964-1966 cercetările au continuat în partea vestică, lângă magazia CAP-lui și în zona porțiței vestice a Castelului.

Conform jurnalului de șantier și a registrelor de inventar, cel mai bogat material a fost recoltat în toamna anului 1967 în „sectorul G”. Probabil că cercetările desfășurate între 27-31 octombrie 1967 nu au fost oficiale, deoarece ele nu se regăsesc în nici un raport și cu atât mai puțin în articolul din 1978. În total atunci au fost săpat două șanțuri: primul la o distanță de 10 m față de bastionul sud-vestic al castelului. Din această secțiune a rezultat puțin material ceramic descoperit la adâncimea de 0,30-0,40 m. Al doilea șanț a fost orientat nord-sud și avut dimensiunea de 28x1 m. Legat de primul șant el a fost amplasat perpendicular pe cursul pârâului Csinód, continuând și în partea sudică a pârâului. Material arheologic a ieșit numai în partea nordică a secțiunii. Pe partea nordică a fost deschisă o casetă găsindu-se nouă oale și o suprafață cu dimensiunile de 2x3 m presărată cu chirpic. Oalele au fost de două tipuri: lucrate cu mână și având o pastă fină, de culoare gri și roșu-gălbui, ornamentate cu mai multe șiruri de linii ondulate. După observațiile celor care au efectuat săpăturile oalele au fost găsite pe două laturi ale suprafeței de chirpic. Adâncimea suprafeței de chirpic a fost – 0,40 m iar oale

se aflau la – 0,35 m față de nivelul actual de călcare. Pe partea sudică a pârauului rezultatele au fost negative.

În 31 octombrie 1967, după jurnalul de șantier, „în timpul rămas” la 39 m față de bastionul sud-vestic s-a început săparea unei alte secțiuni, care nu a mai fost însă terminată. Secțiunea a avut dimensiunile de 15x1 m, fiind orientată est-vest, paralel cu drumul de lângă pâraul Csinód.

După observațiile din jurnalul de șantier din 1967 și după materialul ceramic aflat în colecțiile Muzeului din Gheorgheni a fost săpată o locuință de suprafață aparținând probabil culturii Sântana de Mureș-Cerneahov.

În cadrul cercetării din anul 2011 a fost identificată o locuință de suprafață denumită CXT 3 + CXT 15, ambele contexte aparținând în realitate aceluiași complex, dar fiind identificate în două suprafețe diferite. Construcția de față are dimensiuni ce o apropie de o amenajare rectangulară, orientată pe direcția SV-NE și delimitată sub forma unei aglomerări de chirpici de dimensiuni variabile, dar cuprinse totuși între 5 și 15 cm. Imediat sub dărâmătura pereților complexului a fost surprins nivelul de călcare delimitat pe baza fragmentelor ceramice descoperite, dar și a celor metalice. Datarea în sec. III-IV p. Chr. este asigurată de câteva fragmente ceramice, respectiv o „ceașcă” cu alveole la bază sau fragmente provenind de la vase de tip *Krausengefasse*.

II.4. Obiectivele cercetării

În lipsa unor elemente clare de datare, ca urmare a săpăturilor arheologice din anul 2011, am considerat necesară continuarea investigațiilor științifice în cadrul sitului mai sus menționat în ideea stabilirii unei mai bune cronologii de funcționare a sitului de față, dar și a regiunii geografice mai largi în cadrul căreia situl este integrat.

II.5. Metodologie

În cursul săpăturilor din toamna anului 2012 au fost deschise trei suprafețe.

S 4: 5x5 m

S 5: 5x5m

S 6: 5x5 m

Tabel model

<i>Tehnici și metode</i>	<i>DA/NU</i>	<i>Observații și rezultate relevante</i>
<i>Tehnici și metode non-distructive</i>		
<i>cercetare geofizică</i>	<i>Nu</i>	
<i>cercetare prin teledetecție (Radar, GPR, fotografie satelitară etc)</i>	<i>Nu</i>	
<i>cercetare geochimică</i>	<i>Nu</i>	
<i>cercetare seismică</i>	<i>Nu</i>	
<i>periegheză</i>	<i>Da</i>	
<i>studii de arhitectură a unor structuri constructive</i>	<i>Nu</i>	
<i>Metode distructive (cu un potențial distructiv variabil)</i>		
<i>carotarea geologică</i>	<i>Nu</i>	
<i>sondaje stratigrafice manuale</i>	<i>Nu</i>	
<i>secțiuni stratigrafice manuale</i>	<i>Da</i>	3
<i>foraje geologice mecanizate</i>	<i>Nu</i>	
<i>secțiuni stratigrafice mecanice</i>	<i>Da</i>	3
<i>colectarea artefactelor de pe suprafața solului</i>	<i>Nu</i>	

II. 6. Prezentarea rezultatelor imediate ale săpăturii

În cadrul săpăturii arheologice din anul 2011 au fost identificate o serie de contexte arheologice denumite în cadrul șantierului ca atare cu numere pornind de la 1 la infinit. În funcție de situația concretă din teren, acest sistem a fost continuată și în 2012. În cele ce urmează vom recurge la descrierea contextelor arheologice identificate în cadrul săpăturilor arheologice, urmând ca ulterior să încercăm, în măsura posibilităților, o interpretare a acestora.

II.6.1. Stratigrafia generală a sectorului

În cadrul stratigrafiei generale a sitului, conform secțiunilor trasate în anul 2012, ne confruntăm cu trei situații diferite, după cum urmează:

S4/2012 în care urmărim situația stratigrafică a 4 niveluri de depunere, înregistrate în cadrul sitului de față cu indicativele: CXT 34, 42, 57, 52 și 53 după cum urmează:

CXT 34 = conturat sub forma unui nivel de pământ brun cenușiu închis (reprezentând nivelul actual de călcare!), având drept incluziuni de chirpic și pietre de dimensiuni variabile într-o cantitate apreciabilă. Grosimea acestuia este de aproximativ 26-30 cm de la nivelul

actual de călcare. El se regăsește pe întreaga suprafață a secțiunii. Din cadrul acestui nivel au fost recuperate fragmente de sticlă, piese din metal, o monedă de la sfârșitul secolului al XIX-lea și materiale de construcție moderne (azbest). Nivelul a fost parțial excavat mecanic.

CXT 42 = conturat sub forma unui nivel de pământ afânat dar totuși relativ compact în ceea ce privește aspectul său general, de culoare brun-cenușiu având drept incluziuni fragmente ceramice, chirpici și pietricele. Se extinde în carourile A1-5 și E1-5 pe o adâncime de aproximativ 30 cm față de nivelul de călcare actual. Acest context reprezintă nivelul antic, slab conservat și disturbat de o serie de intervenții moderne, fapt semnalat de numeroasele monede descoperite în carourile A-B1-5 și C5 (1 leu din 1966 și din 1969, 50 lei din 1991 și din 1993, 1 forint din 1996, 5 și 500 de lei din 1999), un timbru fiscal (din hârtie !) din 1996 și chiar o cheie de ială cu inscripția B.O.B – P.C.R (Biroul Organizației de Bază a Partidului Comunist Român). Singura descoperire notabilă aparținând acestui nivel este o mărgică albastră din sticlă fragmentară, foarte probabil aparținând epocii migrațiilor.

CXT 57 = conturat în zona carourilor 1A-E și până în zona carourilor 5A-E sub forma unui nivel lutos de culoare cenușiu închis cu o nuanță gălbui roșcată. Nivelul de față cuprinde drept incluziuni straturi de pietre de râu de dimensiuni mici concentrate pe întreaga suprafață a suprafeței.

CXT 52 = conturat sub forma unui nivel lutos de culoare brun-gălbui, steril din punct de vedere arheologic. Acesta se întinde în zona carourilor 1C-E și până în zona carourilor 5C-E.

CXT 53 = conturat sub forma unui nivel compact de culoare cenușiu închis cu pietriș de terasă, steril din punct de vedere arheologic. Acesta se întinde în zona carourilor 1A-C și până în zona carourilor 5A-C.

S5/2012 în care urmărim situația stratigrafică a 4 niveluri de depunere, înregistrate în cadrul sitului de față cu indicativele: CXT 35, 38, 70, 71 și 72 după cum urmează:

CXT 35 = conturat sub forma unui nivel afânat de tip humus de culoare brun-cenușiu închis, având drept incluziuni pietre, chirpic și o grosime de aproximativ 20-30 de centimetri de la nivelul actual de călcare. Nivelul de față este bogat în materiale ceramice, o fusaiolă, oase, fragmente de sticlă precum și materiale de construcții moderne. A fost excavat parțial mecanic.

CXT 38 = reprezentând un nivel compact cuprins între carourile A1-5 și E1-5, cuprinzând un nivel de pământ relativ compact, de culoare brun-cenușie. Cuprinde incluziuni de chirpici și pietricele și are o grosime de aproximativ 25-30 cm. Nivelul de față este bogat în materiale ceramice, oase, metal (lamă de cuțit) și fragmente de sticlă (moderne). Acesta se

întinde pe întreaga suprafață a secțiunii, în el conturându-se complexe denumite convențional CXT 58-65.

CXT 70 = conturat în zona carourilor 1A-E și până în zona carourilor 5A-E sub forma unui nivel lutos de culoare cenușiu închis cu o nuanță gălbui roșcată. Nivelul de față cuprinde incluziuni de straturi de pietre de râu de dimensiuni mici concentrate pe întreaga suprafață a suprafeței.

CXT 71 = conturat sub forma unui nivel lutos de culoare brun-gălbui, steril din punct de vedere arheologic. Acesta se întinde în zona carourilor 2B-E și până în zona carourilor 5B-E.

CXT 72 = conturat sub forma unui nivel compact de culoare cenușiu închis cu nisip și pietriș de terasă, steril din punct de vedere arheologic. Acesta se întinde în zona carourilor 1A-B și până în zona carourilor 5A-B.

S6/2012 în care urmărim situația stratigrafică ușor diferită a celorlalte a 4 niveluri de depunere, înregistrate în cadrul sitului de față cu indicativele: CXT 44, 48, 69 și 73 după cum urmează:

CXT 44 = întâlnit sub forma unui nivel de pământ afânat de culoare brun cenușiu închis având drept incluziuni pietre, chirpic și fragmente ceramice. Are o grosime de aproximativ 22 cm de la nivelul actual de călcare, regăsindu-se pe întreaga suprafață a secțiunii. Nivelul de față este foarte bogat în fragmente ceramică, oase și fragmente de sticlă (moderne). A fost excavat parțial mecanic.

CXT 48 = este un nivel compact cuprins între caroul A1-5 și E1-5, reprezentat de un nivel de pământ relativ compact, de culoare brun-cenușiu. Cuprinde incluziuni de chirpici și pietricele și are o grosime de aproximativ 20-25 cm. Nivelul de față este bogat în materiale ceramice, oase și fragmente de sticlă (moderne). Acesta se întinde pe întreaga suprafață a secțiunii, în el conturându-se complexe denumite convențional CXT 45-46, 50, 54-56, 66-67, 74, 76-77.

CXT 69 = conturat în zona carourilor 1A-E și până în zona carourilor 5A-E sub forma unui nivel compact, lutos, de culoare cenușiu închis cu nuanțe gălbui roșcat. Nivelul de față cuprinde drept incluziuni straturi de pietre de râu de dimensiuni mici concentrate pe întreaga suprafață a secțiunii, în el conturându-se complexul denumit convențional CXT 75.

CXT 73 = conturat sub forma unui nivel compact de culoare brun gălbui, steril din punct de vedere arheologic. Acesta se întinde în zona carourilor 1A-C și până în zona carourilor 5A-C.

II.6.2. Catalogul principalelor descoperiri și al elementelor de inventar

A). Descoperiri:

În ceea ce privește situația complexelor identificate ca făcând parte din cele 4 nivele stratigrafice stabilite pentru situl de față conform matricei Harris (Pl. 6), avem de-a face practic cu trei categorii. Pe de-o parte locuința de suprafață identificată în cadrul celor trei suprafețe S1/2011, S2/2011 și S5/2012, a vetrei de foc exterioare cu groapă de deservire și probabil a gropilor de par aferente unei amenajări de suprafață (S6/2012), dar și a diferitelor gropi ce aparțin nivelelor de locuire identificate.

În cadrul cercetărilor din anul 2011 și 2012 a fost identificată o locuință de suprafață denumită CXT 3 + CXT 15 + CXT 37 + CXT 39 + CXT 49, toate contextele aparținând în realitate aceluiași complex, dar fiind identificate în trei suprafețe diferite. Construcția de față are dimesiuni ce o apropie de o locuință rectangulară, orientată pe direcția SV-NE și delimitată sub forma unei aglomerări de chirpici (în realitate părți căzute ale pereților clădirii în interiorul complexului) de dimensiuni variabile dar cuprinse totuși între 5 și 15 cm. În ceea ce privește relațiile stratigrafice, complexul de față este tăiat de o groapă actuală de cartofi (CXT 5) și de o altă groapă modernă (CXT 36) ce deranjează întreaga stratigrafie internă a complexului. La colțul de NV al construcției, a fost surprinsă o groapă de par (CXT 1) ceea ce ne determină să credem că locuința avea cel puțin stâlpi la colțuri (în număr de 4). Nu putem preciza cu exactitate care dintre complexe descoperite ulterior reprezintă restul gropilor de colț. Chirpiciul prezintă urme de nuiere cu o grosime de până la 3 cm, dar și de pari cu o grosime variabilă cuprinsă între 5 și 12 cm. Acestea ne indică evident structura internă a pereților. În interiorul complexului au fost identificate fragmente de chirpici provenind și de la colțurile interioare ale locuinței. Imediat sub dărâmătura pereților complexului a fost identificat nivelul de călcare delimitat pe baza fragmentelor ceramice descoperite, dar și a celor metalice. Datarea în sec. III-IV p. Chr. este asigurată de câteva fragmente ceramice, respectiv „ceaști” cu alveole la bază (Pl. 8/2), vase sac aparținând categoriei grosiere (Pl. 8/1, 9, 10/1-5), vase cu fund inelar lucrate la roată (Pl. 7/4-5, 8-9) ori fragmente provenind de la vase de tip *Krausengefasse* (Pl. 7/1-3). Remarcăm ca o noutate fragmentele ceramice de culoare cenușie lucrate la roată, având o pastă fină, ce aparțin unui mic castroane cu profilul în formă de „S” (Pl. 7/7). De asemenea în locuință au fost găsite două greutate conice din lut cu secțiunea circulară (Pl. 10/6), puternic distruse, ca de altfel și alte fragmente ceramice, de incendiul care a dus la distrugerea locuinței. Lângă cele două greutate de lut care marchează, așa cum am precizat, alături de o serie de fragmente ceramice nivelul de călcare, a fost

descoperit și un vârf de lance din fier (Pl. 11/8). La aceste descoperiri se mai adaugă o mărgică din sticlă (Pl. 11/1), câteva fusaiole din lut (Pl. 11/3-4), o lamă de cuțit din fier (Pl. 11/7), probabil fragmentul de la o cheie din fier (Pl. 11/6) și un ac din os (Pl. 11/5).

Exterior acestei locuințe, la aproximativ 7-8 m NV de ea, a fost surprinsă parțial o vatră de foc (CXT 46) cu o groapă de deservire (CXT 74). Partea necercetată a vetrei și a gropii de deservire intră în profilul vestic al S6/2012. Vatra, de formă ovală, a avut baza realizată pe un pat de pietre de râu de dimensiuni mici și medii și câteva fragmente ceramice. Parțial, în partea nordică, a fost păstrată și lutuiala de 2-3 cm a vetrei. Dimensiunile sale sunt considerabile de peste 1,80 m și o lățime maximă de 1,40 m. Groapa de deservire (CXT 74) se afla în partea nordică. Ea a putut fi conturată doar sub nivelul vetrei. A conținut fragmente ceramice, oase, pietre și chirpic. Dimensiunile cercetate sunt de 0,70 x 0,70 m, dar cum precizăm restul se găsește în profilul vestic al S6/2012. În preajma vetrei au fost identificate mai multe gropi de formă relativ circulară (CXT 66, 56, 45, 54, 55). Cu siguranță CXT 45 taie CXT 56, fragmentele ceramice descoperite confirmând poziția sa ulterioară epocii migrațiilor. Faptul că sunt contemporane și se plasează oarecum în jurul acestei vetre, poate sugera că gropile CXT 66, 56, 54, 55 au o legătură cu aceasta. Că ele reprezintă dovada unei amenajări de suprafață, atât de necesară pentru protejarea unei vetre deschise, rămâne o simplă supoziție.

Tot sec. III-IV p. Chr. îi aparțin următoarele complexe: o mică aglomerare de pietre arse și chirpici din S4/2012 (CXT 43), gropile CXT 59, 60, 61, 62 din S5/2012, gropile CXT 45, 50, 55, 56, 66, 76, 77 din S6/2012. Gropile moderne sunt reprezentate de următoarele contexte: CXT 40, 41, 47 din S4/2012, CXT 36, 58, 64, 65 din S5/2012, CXT 68 și 78 din S6/2012.

B). Elementele de inventar

Relevante din punct de vedere cronologic sunt fragmentele ceramice identificate care oferă momentan o datare largă încadrabilă epocii romane târzii și începutul epocii timpurii a migrațiilor, fără o posibilitate de datare certă în epoca timpurie a migrațiilor. Elementele de cultură materială relevante din campania anului 2012 sunt pe de-o parte ceramica lucrată la roată rapidă de factură romană, fragmentele de *Krausengefasse*, ceștile de factură grosieră ce prezintă alveolole la bază sau vasele de tip sac dar și piesele de metal. Dintre acestea se remarcă un vârf de lance din fier, o lamă de cuțit și probabil fragmentul de la o cheie tot din fier. Ca inventar special mai menționăm două fusaiole din lut, două greutăți piramidale din lut cu secțiunea circulară, o mărgică din sticlă și un ac de os.

II.6.3. Elemente de cronologie relativă și absolută

Pe baza descoperirilor făcute până în prezent putem spune că ne aflăm cu datarea sitului în epoca imperială târzie, sau în epoca timpurie a migrațiilor, ceramica identificată trăgând datarea spre epoca romană. Situația de față transformă situl nostru într-unul foarte important pentru zona de față întrucât se poate urmări, cel puțin la nivel teoretic o anumită continuitate de locuire a spațiului avut în vedere. În momentul de față putem afirma cu certitudine că în cadrul sitului de la Lăzarea avem documentate două nivele de locuire clare, a căror datare este oarecum problematică în special în cazul primului nivel, respectiv cel mai timpuriu în lipsa vreunor elemente clare de datare. Putem stabili, pe baze stratigrafice (atât orizontale, cât și verticale) succesiunea celor două după cum reiese și din schema ilustrată în Pl. 6.

II.7. Concluzii

În momentul de față ne confruntăm cu o problemă cronologică legată în principal de datarea locuinței identificate: fie în secolul III p. Chr., ceea ce ar face-o contemporană provinciei romane Dacia, sau în prima jumătate a secolului al IV-lea p. Chr. ceea ce din punctul de vedere al literaturii de specialitate ar fi mult mai plauzibil, dar nu la fel de probabil arheologic. Pe de altă parte, judecând în termenii obiectivelor fixate pentru această campanie arheologică, respectiv clarificarea stratigrafiei generale a sitului, recuperarea unui material arheologic reprezentativ și corectarea planului general al locuinței considerăm că ne-am atins scopul în sensul în care am putut documenta două nivele succesive de locuire, dar fără a putea stabili deocamdată nici datarea și nici existența sau inexistența vreunei legături directe între acestea.

În lipsa unor elemente clare de datare, ca urmare a săpăturilor arheologice din anii 2011-2012, considerăm ca fiind necesară continuarea investigațiilor științifice în cadrul sitului mai sus menționat în ideea stabilirii unei mai bune cronologii de funcționare a obiectivului de față, dar și a regiunii geografice mai largi în cadrul căreia situl este integrat.

Data:

08. 10. 2012

III. LISTA ILUSTRAȚIILOR

III.1. Lista ilustrațiilor grafice

Planșa 1. Lăzarea. Castelul Lázár – Curtea Asociației Bastion. Suprafața 1-2, 4-6. Grund intermediar.

Planșa 2. Lăzarea. Castelul Lázár – Curtea Asociației Bastion. Suprafața 5-6. Grundul final

Planșa 3. Lăzarea. Castelul Lázár – Curtea Asociației Bastion. Suprafața 1-2, 4-6. Grund final.

Planșa 4. Lăzarea. Castelul Lázár – Curtea Asociației Bastion. Suprafața 4. 1. Profilul nordic; 2. Profilul estic; Suprafața 5. 3. Profilul estic.

Planșa 5. Lăzarea. Castelul Lázár – Curtea Asociației Bastion. Suprafața 5. 1. Profilul nordic; Suprafața 6. 2. Profilul sudic; 3. Profilul vestic.

Planșa 6. Lăzarea. Castelul Lázár – Curtea Asociației Bastion. Matrixul general al Suprafețelor 1-6.

III.2 Lista ilustrațiilor fotografice

Planșa 7. Lăzarea. Castelul Lázár – Curtea Asociației Bastion. Material ceramic. 1. S 6 (CXT 45); 2. S 6 (CXT 44); 3. S 6 (CXT 48); 4-6, 9. S 4 (CXT 34); 7-8. S 5 (CXT 49).

Planșa 8. Lăzarea. Castelul Lázár – Curtea Asociației Bastion. Material ceramic. 1. S 5 (CXT 49); 2. S 6 (CXT 45); 3. S 4 (CXT 34); 4. S 5 (CXT 49).

Planșa 9. Lăzarea. Castelul Lázár – Curtea Asociației Bastion. Material ceramic. 1-2, 4, 7. S 5 (CXT 49); 3. S 4 (CXT 34); 5. S 4 (CXT 42); 6. S 5 (CXT 37).

Planșa 10. Lăzarea. Castelul Lázár – Curtea Asociației Bastion. Material ceramic. 1, 3-4. S 6 (CXT 46); 2. S 4 (CXT 34); 5. S 6 (CXT 44 și 46); Greutate de lut. 6. S 5 (CXT 49).

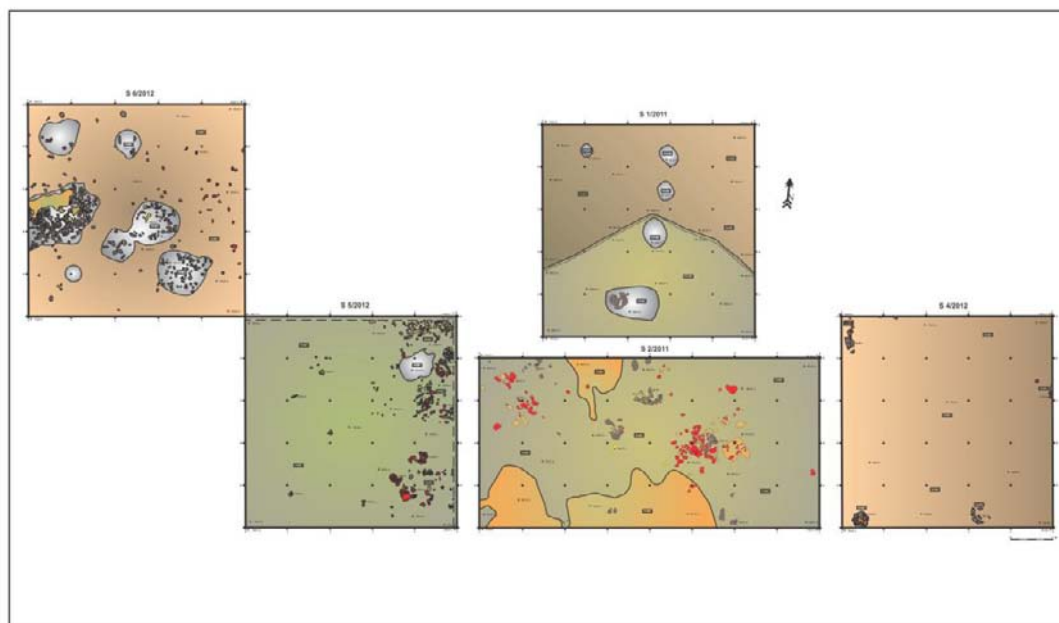
Planșa 11. Lăzarea. Castelul Lázár – Curtea Asociației Bastion. Material special. 1. Mărgea din sticlă S 4 (CXT 42); 2. Ceramică din S 6 (CXT 54); 3. Fusaiolă S 5 (CXT 35); 4. Fusaiolă din S 6; 5. Ac din os S 6; 6. Obiect din fier (cheie) S 5 (CXT 49); 7. Lamă de cuțit S 5 (CXT 38); 8. Vârf de lance S 5 (CXT 49).

Planșa 12. Lăzarea. Castelul Lázár – Curtea Asociației Bastion. 1. Vedere dinspre turnul nord-vestic al Castelului Lázár; Suprafața 4. 2. CXT 40; 3. Vedere dinspre est; 4. Vedere dinspre sud; Suprafața 5. 5. Vedere dinspre nord; 6. Vedere dinspre est; 7. Vedere dinspre vest; 8. Vedere dinspre nord.

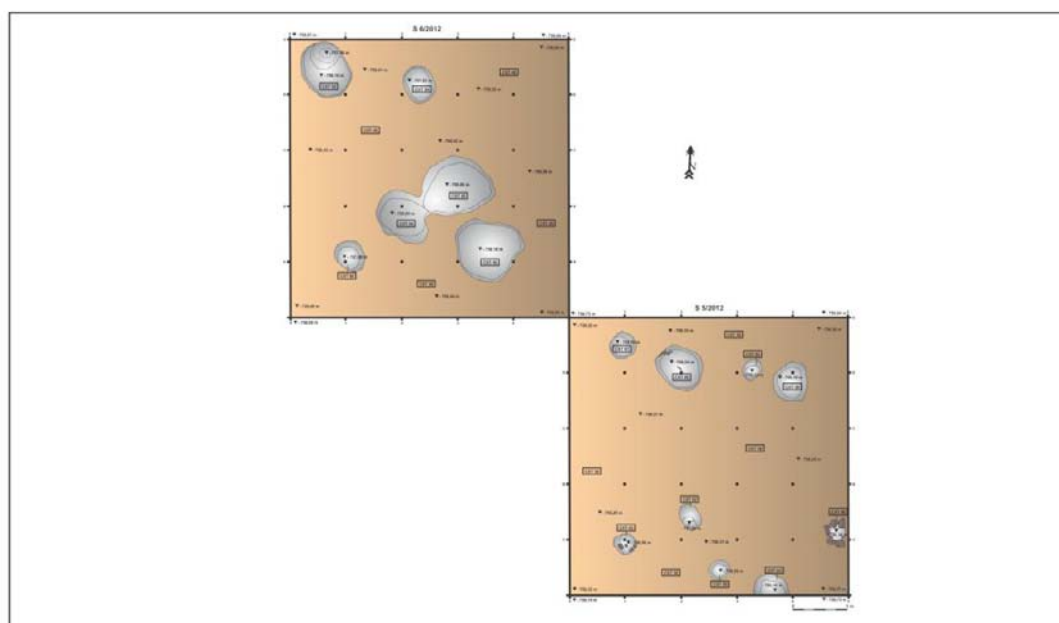
Planșa 13. Lăzarea. Castelul Lázár – Curtea Asociației Bastion. Suprafața 5. 1-2. Detaliu cu materialul ceramic din locuință; 3. Detaliu cu greutatea de lut și cu vârful de lance; 4. Vedere dinspre sud; 5. Vedere dinspre nord; 6. Profilul nordic al secțiunii; Suprafața 6. 7. Vedere dinspre sud; 8. Vedere dinspre nord.

Planșa 14. Lăzarea. Castelul Lázár – Curtea Asociației Bastion. Suprafața 6. Vedere dinspre est; 2-3. CXT 46; 4. CXT 55; 5. CXT 74-75; 6. Vedere dinspre nord; 7. Vedere dinspre est; 8. Profilul vestic al secțiunii.

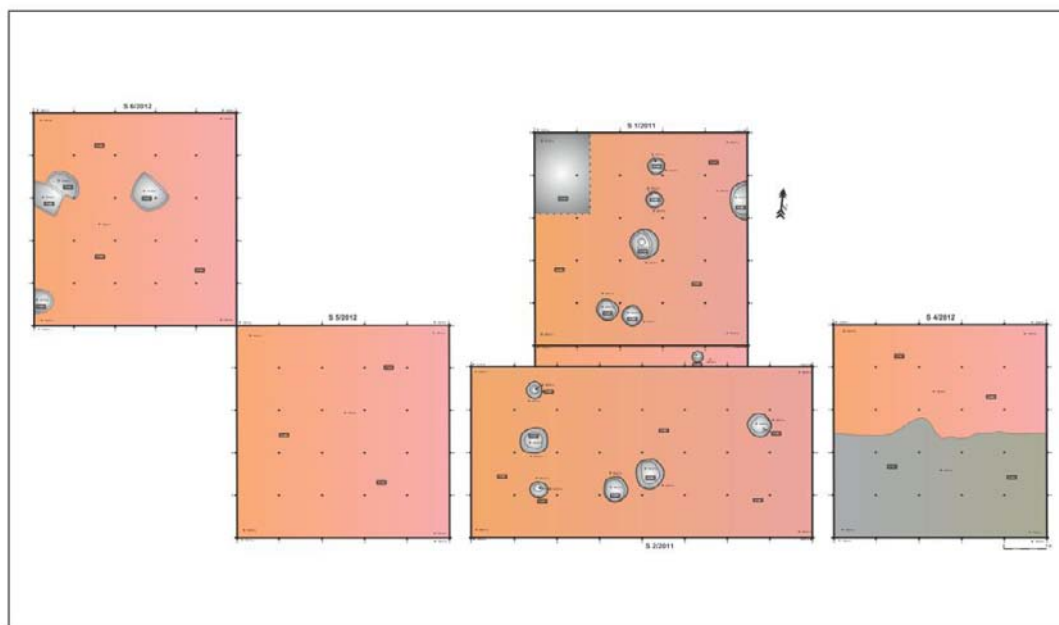
IV. ILUSTRAȚIA RAPORTULUI DE CERCETARE ARHEOLOGICĂ SISTEMATICĂ

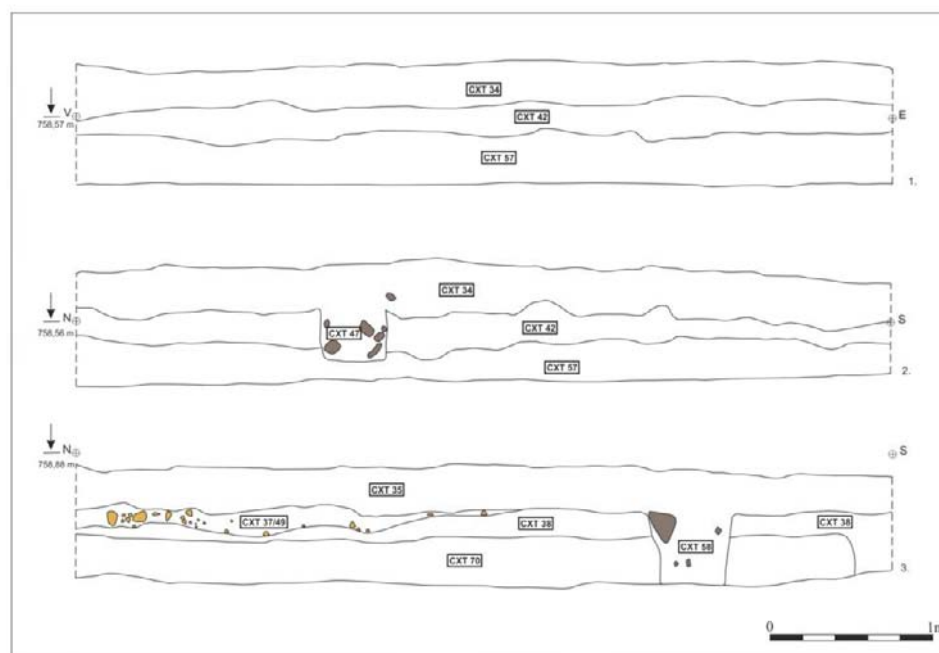
Planșa 1. Lăzarea. Castelul Lázár-Curtea Asociației Bastion. Suprafața 1-2,4-6. Grund intermediar.

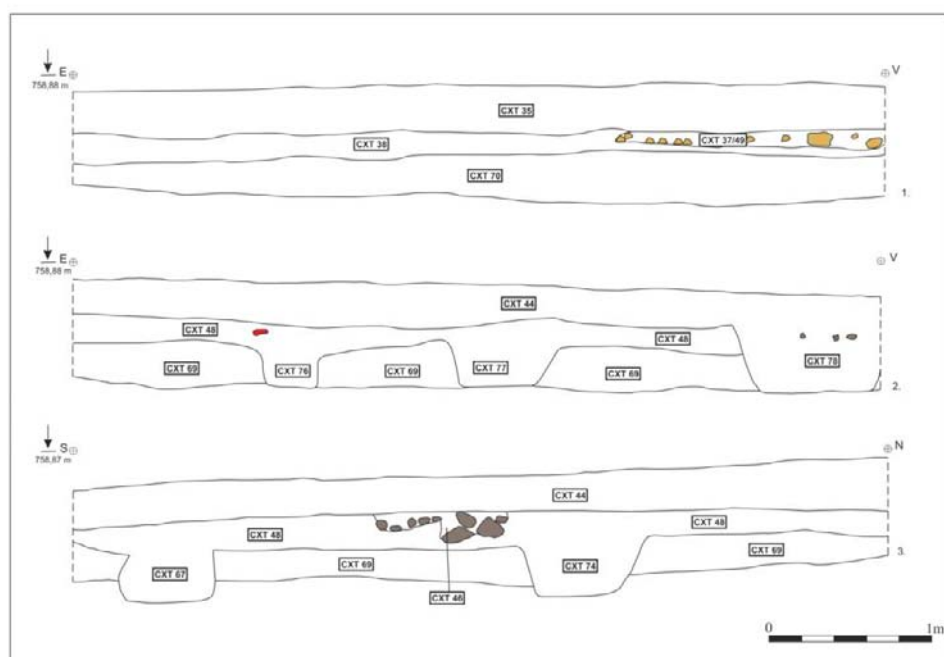
Planșa 2. Lăzarea. Castelul Lázár-Curtea Asociației Bastion. Suprafața 5-6. Grund intermediar.

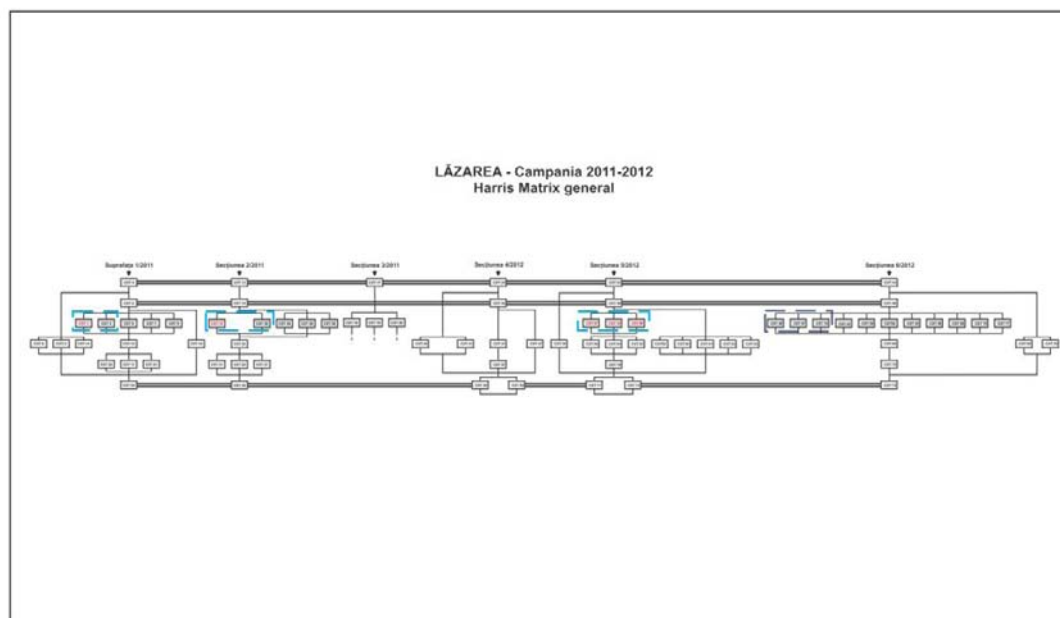
Planșa 3. Lăzarea. Castelul Lázár-Curtea Asociației Bastion. Suprafața 1-2, 4-6. Grund final.

Planșa 4. Lăzarea. Castelul Lázár-Curtea Asociației Bastion. Suprafața 4. 1. Profilul nordic; 2. Profilul estic; Suprafața 5. 3. Profilul estic.

Planșa 5. Lăzarea. Castelul Lázár-Curtea Asociației Bastion. Suprafața 5. 1. Profilul nordic; Suprafața 6. 2. Profilul sudic; 3. Profilul vestic.

Planșa 6. Lăzarea. Castelul Lázár-Curtea Asociației Bastion. Matrixul general al Suprafețelor 1-6.

Planșa 7. Lăzarea. Castelul Lázár-Curtea Asociației Băton. Material ceramic. 1. S 6 (CXT 45); 2. S 6 (CXT 44); 3. S 6 (CXT 48); 4-6, 9. S 4 (CXT 34); 7-8. S 5 (CXT 49).

Planșa 8. Lăzarea. Castelul Lázár-Curtea Asociației Bastion. *Material ceramic.* 1. S 5 (CXT 49); 2. S 6 (CXT 45); 3. S 4 (CXT 34); 4. S 5 (CXT 49).

Planșa 9. Lăzarea. Castelul Lázár-Curtea Asociației Bastion. *Material ceramic.* 1-2, 4, 7. S 5 (CXT 49); 3. S 4 (CXT 34); 5. S 4 (CXT 42); 6. S 5 (CXT 37).

Planșa 10. Lăzarea. Castelul Lázár-Curtea Asociației Bastion. Material ceramic. 1, 3-4. S 6 (CXT 46); 2. S 4 (CXT 34); 5. S 6 (CXT 44 și 46); Greutate de lut. 6. S 5 (CXT 49).

Planșa 11. Lăzarea. Castelul Lázár-Curtea Asociației Bastion. Material special. 1. Mărgea din sticlă S 4 (CXT 42); 2. Ceramică din S 6 (CXT 54); 3. Fusaiolă S 5 (CXT 35); 4. Fusaiolă S 6; 5. Ac din os S 6; 6. Obiect din fier (cheie?) S 5 (CXT 49); 7. Lamă de cuțit S 5 (CXT 38); 8. Vârf de lance S 5 (CXT 49).

Planșa 12. Lăzarea. Castelul Lázár-Curtea Asociației Bastion. 1. Vedere dinspre turnul nord-vestic al Castelului Lázár; *Suprafața 4.* 2. CXT 40; 3. Vedere dinspre est; 4. Vedere dinspre sud; *Suprafața 5.* 5. Vedere dinspre nord; 6. Vedere dinspre est; 7. Vedere dinspre vest; 8. Vedere dinspre nord.

Planșa 13. Lăzarea. Castelul Lázár-Curtea Asociației Bastion. Suprafața 5. 1-2. Detaliu cu materialul ceramic din locuință; 3. Detaliu cu greutate de lut și cu vârful de lance; 4. Vedere dinspre sud; 5. Vedere dinspre nord; 6. Profilul nordic al secțiunii; Suprafața 6. 7. Vedere dinspre sud; 8. Vedere dinspre nord.

Planșa 14. Lăzarea. Castelul Lázár-Curtea Asociației Bastion. Suprafața 6. 1. Vedere dinspre vest; 2-3. CXT 46; 4. CXT 55; 5. CXT 74-75; 6. Vedere dinspre nord; 7. Vedere dinspre est; 8. Profilul vestic al secțiunii.